

VLAAMS PARLEMENT

vergadering **C146 – CUL20**

zittingsjaar 2009-2010

Handelingen

Commissievergadering

Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media

van 4 maart 2010

INHOUD

Vraag om uitleg van de heer Lieven Dehandschutter tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over cultuurparticipatie van ouderen

Vraag om uitleg van de heer Johan Verstreken tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over cultuurparticipatie van ouderen

Vraag om uitleg van mevrouw Yamila Idrissi tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over cultuurparticipatie bij senioren

Vraag om uitleg van de heer Bart Caron tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over cultuurparticipatie bij senioren

3

■

Voorzitter: de heer Philippe De Coene

Vraag om uitleg van de heer Lieven Dehandschutter tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over cultuurparticipatie van ouderen

Vraag om uitleg van de heer Johan Verstreken tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over cultuurparticipatie van ouderen

Vraag om uitleg van mevrouw Yamila Idrissi tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over cultuurparticipatie bij senioren

Vraag om uitleg van de heer Bart Caron tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over cultuurparticipatie bij senioren

De voorzitter: De heer Dehandschutter heeft het woord.

De heer Lieven Dehandschutter: Voorzitter, minister, collega's, we hebben daarnet kennisgenomen van de studie van professor Verté en zijn collega's. De helft van de 60-plussers neemt nooit deel aan cultuur, 32 percent worden participanten genoemd en 18 percent passanten. De professor heeft ook de redenen aangegeven: geen interesse, de kostprijs, het tijdstip, de afstand. Ik ga daar verder niet op in. Professor Verté en mevrouw De Donder hebben dat duidelijk genoeg geschetst. Alleen weten we heel goed dat we de volgende jaren en decennia nog meer grijs op straat, in onze samenleving zullen zien.

Minister, in uw beleid legt u ook de nadruk op cultuurparticipatie. In de beleidsnota staat dat u wilt streven naar een veelzijdige en doelgerichte set van beleidsmaatregelen, een duidelijk speerpuntenbeleid voor cultuurparticipatie om deze complexe uitdaging aan te gaan. Ik denk dat u zich daarmee ook richt tot de senioren, die u er meer bij wilt betrekken.

De professor heeft al een aantal elementen aangehaald, zoals de lokale benadering van het verhogen van de cultuurparticipatie van de 60-plussers. Minister, hoe zullen de Vlaamse overheid en u, als beleidsverantwoordelijke voor Cultuur, dat stimuleren en de lokale overheden en initiatieven aanmoedigen om ter zake iets te doen om de nodige creativiteit te ontwikkelen? Wat zijn uw reacties op de bevindingen van deze studie? Bent u het eens met de oorzaken die worden aangehaald, of spelen er ook andere elementen, die nog niet aan bod zijn gekomen? Welke maatregelen zult u nemen om de cultuurparticipatie van ouderen te bevorderen en de participatiedrempels weg te werken?

De voorzitter: De heer Verstreken heeft het woord.

De heer Johan Verstreken: Voorzitter, minister, het is niet nodig om te herhalen wat in de vraag die ik heb ingediend, staat. We hebben uitleg gehad over een interessante studie. Wat we hier hebben gehoord, stemt overeen met het gezonde buikgevoel van Jan met de pet. De vraag heeft natuurlijk te maken met de senioren en hun cultuurparticipatie. De belangrijkste reden zou zijn dat er geen interesse is. Ik betwijfel dat toch enigszins. Ik weet uit ervaring dat er andere manieren zijn om mensen te motiveren om ergens naartoe te gaan. Als men mensen op de juiste manier warm maakt voor bepaalde activiteiten, dan komen ze erop af en dan is het succes ook blijvend. Men kan dan van iets heel eenvoudig een successtory maken. Men moet niet altijd opnieuw het warm water uitvinden. De manier waarop men de zaken inkleedt en aanpakt, is belangrijk.

Natuurlijk zijn een aantal dingen die we hier hebben gehoord niet onbelangrijk, zoals het prijskaartje, de afstand, bijvoorbeeld als men een beroep moet doen op het openbaar vervoer, en het tijdstip waarop de activiteiten doorgaan.

Minister, wat is uw visie op de studie die zonet werd voorgesteld? Kunnen daar conclusies uit worden getrokken? Wat kunt u opnemen in uw beleid voor de komende jaren?

De voorzitter: Mevrouw Idrissi heeft het woord.

Mevrouw Yamila Idrissi: Voorzitter, minister, collega's, ik vond de manier van werken deze namiddag zeer interessant. Inzake de maatschappelijke evoluties werd heel kort op de bal gespeeld. Minister, hoe denkt u de ouderen in een sterk vergrijzende samenleving structureel en duurzaam te laten meespelen in het culturele veld? Welke specifieke rol ziet u weggelegd voor het Vlaams cultuurbeleid in het verbeteren van de ouderenparticipatie en het wegwerken van drempels tot cultuurparticipatie? Gaat u ook de dialoog aan met de ouderenadviesraden op het lokale, provinciale en Vlaamse niveau?

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron: Minister, u was aanwezig bij de presentatie van het boek. Ik kon uw speech lezen op het internet, ik denk zelfs op uw eigen website. U hebt in ieder geval een duidelijk statement gemaakt. Met mijn vraag pik ik daar ook op in. Ik sluit me aan bij de opmerkingen van de collega's. Ik vind deze formule om het thema te benaderen interessant.

Minister, u zei dat u gecharmeerd was door de gedachte dat wij de vergrijzing misschien niet altijd op de juiste manier hebben geapprecieerd. Dat is waar, denk ik. Ik denk dat we daar werk van moeten maken. Cultuur is ook een element van de waardering die we voor vergrijzing moeten hebben. We moeten vergrijzing dus niet alleen als een probleem zien, zoals het dikwijls wordt voorgesteld bij de, vooral financiële, beleidsdiscussies. Cultuur kan daartoe een belangrijke bijdrage leveren.

In veel cultuurhuizen en bij veel besturen wordt geklaagd dat het cultuurpubliek veroudert. Dat is een merkwaardige paradox. Men bedoelt niet dat er te veel ouderen in de zaal zitten maar dat er te weinig jongeren in de zaal zitten. Dat is een belangrijk verschil. Het paradoxale daarvan is dat er werk is aan cultuurparticipatie voor alle leeftijdsgroepen. Hebben we hier vorige keer niet het belang van jeugdige participatie onderstreept?

Minister, welke beleidsmaatregelen dringen zich op? Wat denkt u van de uitspraak van professor Verté dat er nood is aan een nog fijnmaziger net dan de vele cultuurcentra waarmee Vlaanderen al bezaaid is? Dat is een zeer idealistische uitspraak. Hoe denkt u daarmee beleid te voeren?

Uit het onderzoek blijkt ook een directe link tussen cultuurparticipatie en betrokkenheid in het lokale verenigingsleven. Hoe meer contact ouderen hebben met burens of vrienden, hoe beter ze ook cultureel participeren. Hoe kan het Vlaamse cultuurbeleid dit beleid van sociale samenhang versterken, uiteraard in partnerschap met de gemeentebesturen?

De verschillen in onderwijsniveau, de secundaire socialisatie, zijn determinerend voor de participatie. U zei in uw speech bij de boekvoorstelling: "Het cultuurbeleid moet daarom tegelijk oog hebben voor de participatie van de ouderen die in hun leven meer en degene die minder onderwijskansen hebben gehad." Ik ga daarmee akkoord. Daarbij stelt u dat in het Participatiedecreet ouderen niet als een doelgroep worden bekeken. Dat is juist en niet juist, zoals u wilt. In artikel 20 van het decreet staat dat participatieprojecten, om in aanmerking te komen voor subsidiëring, getoetst worden aan een aantal criteria. Het vijfde criterium is de mate waarin het project expliciete aandacht besteedt aan ouderen. Alles kan natuurlijk krachtiger. Ik stel daarom voor om ouderen als doelgroep uitdrukkelijk op te nemen in het Participatiedecreet. Gaat u daarmee akkoord? Ook de suggestie om de relatie tussen ouders en kleinkinderen cultureel te voeden, is een pittig voorstel. Waarom geen duotickets voor grootouders en kleinkinderen? Is dat iets wat we aan de brede cultuursector kunnen suggereren?

De voorzitter: Mijnheer Caron, u hebt zelf een aantal suggesties gedaan. Dat is uw goed recht maar u vraagt dan de mening van de minister. Dat lijkt verdacht op het vragen naar een beleidsintentie. U begrijpt dat ik u daarvoor moet waarschuwen.

De heer Bart Caron: Ik begrijp dat intenties niet moeten worden gevraagd maar ik ga wel voort op uitspraken die de minister heeft gedaan in die toespraak waarbij ze zelf uitdrukkelijk intenties heeft geuit.

De voorzitter: U zei: ik doe een voorstel en vraag of u me daarin volgt. Ik zeg dat alleen voor de goede verstandhouding, mijnheer Caron.

De heer Delva heeft het woord.

De heer Paul Delva: Ik sluit me graag aan bij de vraag. Ik heb een bedenking. Het is goed dat we hier vandaag over kunnen spreken en dat er over dit specifieke thema vragen kunnen worden gesteld. Ik hoed me voor een al te grote opsplitsing van het participatiedebat per leeftijdscategorie. Het is goed dat we dat doen, maar volgende keer kunnen we dan eens praten over jongerenparticipatie. Dat is zeer interessant. Misschien kunnen we het later eens hebben over de medioren. Ik wil vragen dat we het globale plaatje niet uit het oog verliezen, namelijk hoe we kunnen werken aan cultuurparticipatie in het algemeen.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Voorzitter, collega's, de manier waarop deze namiddag het thema is aangepakt, is bijzonder waardevol: eerst de presentatie van een studie, dan een aantal vragen aan de onderzoekers zelf en dan een beschouwing zowel vanuit het parlement als het beleid.

Er is heel wat aandacht voor het onderzoek en dat is terecht. Het is bijzonder interessant. Meten is weten. Dat doen we misschien nog te weinig. We moeten het beleid afstemmen op basis van die objectieve gegevens. Dat er heel wat vragen om uitleg zijn ingediend, bewijst de interesse van het parlement.

Ik heb eigenlijk vijf vragen gekregen van vijf leden. Ik heb ze gebundeld. Ik geef eerst mijn algemene reactie op de bevindingen van het onderzoek. Daarna ga ik in op de redenen van niet-participatie. Dan kom ik tot de maatregelen die kunnen worden genomen om de drempels weg te nemen. Daarna ga ik in op enkele losse reacties.

Ik wil eerst het onderzoek duidelijk situeren. Professor Verté heeft dat ook al gedaan. Op basis waarvan is het onderzoek gebeurd en in wiens opdracht? Het gaat om onderzoeksgegevens die verzameld werden in de periode 2004-2008 in het kader van het ouderenbehoefteonderzoek. Het is geen specifiek onderzoek naar cultuur, het is een globaal ouderenbehoefteonderzoek in 90 gemeenten, verspreid over de vijf Vlaamse provincies. Het onderzoek is volledig opgebouwd vanuit de lokale invalshoek. Het bevat aanbevelingen voor de lokale besturen. Dat is ook gevraagd, zoals professor Verté zonet duidelijk heeft gemaakt.

Er is een heel grote groep onderzocht. In totaal werden de noden en behoeften van meer dan 44.000 ouderen in beeld gebracht. Intussen zijn dat er alweer veel meer, er worden nog altijd gemeenten onderzocht. De provincies financieren en ondersteunen het onderzoek. Het onderzoek in Vlaams-Brabant is nog niet volledig afgerond. Brussel maakt geen onderdeel uit van het onderzoek. De doelstelling van het grootschalige onderzoek is de ontwikkeling van een lokaal ouderenbeleidsplan te ondersteunen. De meesten van ons zijn ook actief in de lokale politiek. In onze gemeenteraad is bijvoorbeeld voorgesteld om het ouderenbeleidsplan te enten op de resultaten voor de gemeente. De hoeveelheid van onderzoeken nodigt uit tot veralgemening, tot ruime besprekingen en roept vragen op voor andere beleidsniveaus.

Een groot deel van de kerncijfers werd reeds in 2007 bekendgemaakt in de ouderenmonitor 'Schaakmat of aan zet?' van professor Verté. Dat ging over de actuele leefsituatie van de Vlaamse ouderen. In deze vervolgonografie wordt het thema van de cultuurparticipatie van 60-plussers uitgediept. In de loop van volgende jaren zullen ook andere thema's zoals maatschappelijke participatie, mobiliteit, buurtbetrokkenheid en onveiligheidsgevoelens aan bod komen. Het wordt uitgebreid en opgedeeld in thema's.

Zoals ik heb aangegeven in mijn voor- en slotwoord bij de publicatie – de heer Caron heeft dat goed gelezen –, confronteert dit onderzoek ons met de drempels die de cultuurparticipatie van 60-plussers hinderen. Een aantal verwachtingen worden bevestigd. Er zijn ook verrassingen, een aantal clichés worden ontkracht. Het biedt stof voor een maatschappelijk debat. Enkele van die drempels gelden trouwens voor iedereen – ik volg daarin de heer Delva. Inkomen en mobiliteit kunnen ook voor jongeren een drempel vormen, net als voor iedere categorie in onze samenleving. We moeten niet te veel focussen op die groepen.

Bovendien kan de huidige discussie het ‘inclusief ouderen’ – gecoördineerd door de minister van Welzijn – heel concreet maken. Minister Vandeurzen vraagt ook om in ieder beleidsdomein aandacht te hebben voor senioren, net zoals dat wordt gevraagd voor jongeren. In het Vlaams Ouderenbeleidsplan zou nu ook een hoofdstuk staan over cultuur. Dat zou meer uitgewerkt zijn. Het is een goede zaak dat Welzijn dat coördineert.

Het feit dat slechts de helft van de 60-plussers deelneemt aan culturele activiteiten, is zonder twijfel een gegeven waaraan we aandacht moeten besteden. Toch is enige nuance op zijn plaats. Professor Verté heeft zelf aangehaald dat niet alles werd onderzocht. Er zijn senioren die thuis aan cultuur doen. Dat is niet opgenomen in het onderzoek, daar werd niets over gevraagd. Men kan thuis amateurkunst doen of via de televisie cultuur beleven omdat men minder mobiel is. In de rvt's worden ook culturele activiteiten aangeboden. Die zitten evenmin in het onderzoek. In andere vrijetijdsonderzoeken is dat nochtans altijd wel meegenomen. Dat zou wel eens tot andere resultaten kunnen leiden.

Door de vergrijzing zal het aantal zestigplussers toenemen. Tegelijk worden ook de verschillen in achtergrond en situatie van senioren groter. De jongste respondent in het onderzoek was 60 jaar, de oudste 107! Dat moet enorme verschillen inhouden. Daar zijn we ons van bewust. Een 60-jarige zal niet snel in een rusthuis aan cultuurbeleving gaan doen. Dat is een ‘omgekeerde’ drempel. Actieve senioren van 60 gaan niet enkele dagen per week in een rusthuis zitten om aan cultuur te doen. Ik denk niet dat dat een groot succes zou zijn.

In de praktijk spreken we dus over meerdere generaties van ouderen. De ‘jongere’ 60-plussers participeren helemaal anders dan de 80-plussers. ‘De oudere’ bestaat dan ook niet, zoals de auteurs van het boek uitdrukkelijk stellen in de conclusies. Alleen zijn er groepen binnen de senioren die een gezamenlijke geschiedenis hebben. Ze kennen dezelfde trends uit hun jeugd. Dat bindt mensen. Dat heeft een enorme invloed op het soort cultuur dat zij smaken en op welke manier ze aan cultuur gaan doen. Niet alleen de leeftijd speelt een rol, maar ook een cohorteneffect – de kuddegeest, kunnen we dat met een simpele term noemen. Subculturen blijven voelbaar en gelden ook binnen die grote groep van senioren.

Dit verklaart ook waarom vooral de jongere ouderen niet gediend zijn met een specifiek aanbod voor ouderen. Ze willen daarentegen meer deel krijgen aan het reguliere aanbod. Daar moeten we misschien een aantal drempels wegnemen. We mogen niet veralgemenen en senioren als één grote groep beschouwen. Dat kan niet de bedoeling zijn.

Heel veel ouderen zeggen dat ze geen interesse hebben. Dat is de belangrijkste reden die door de senioren wordt opgegeven waarom ze niet buitenshuis aan cultuur doen. Een tweede reden is de prijs. Ook het tijdstip speelt mee en de afstand. Heel terecht, vind ik. Het werkt remmend op de participatie als men zich heel ver moet verplaatsen.

Het is niet alleen de taak van de minister van Cultuur om die drempels weg te nemen, maar het moet veel ruimer worden gezien. Dat geldt evengoed voor andere activiteiten die senioren doen. Als we over mobiliteit spreken, geldt dat evengoed voor sportactiviteiten of andere initiatieven, of bijvoorbeeld het sociale netwerk, of het uit het isolement treden van senioren.

We moeten dus op verschillende terreinen werken en er moet een geheel van maatregelen genomen worden. Vandaar ook het belang dat het ook wordt meegenomen door de minister van Welzijn, Jo Vandeurzen, die daar hard aan werkt. Het onderwijs speelt hier ook een rol.

We zien dat de scholing die men heeft gehad of het feit dat men op latere leeftijd zich ook nog kan bijscholen of muziekles kan volgen enzovoort, een meerwaarde biedt.

Het gaat ook over heel concrete dingen waar we vanuit Cultuur dan wel iets aan kunnen doen. Ik denk aan de ringleiding in cultuurcentra voor mensen die minder goed horen, die op die manier wel kunnen participeren, het luisterlezen, het verspreiden van voorleesapparaten en dergelijke meer.

Het opleidingsniveau blijft altijd een punt waarom men al dan niet participeert. U hebt het daarnet ook op de slides gezien. Momenteel heeft 70 procent van de ouderen uit de onderzochte groep waarover we hier spreken, enkel een diploma van het lager onderwijs. Dat speelt effectief mee, niet alleen bij de senioren maar bij alle groepen. Het aandeel frequente participanten stijgt naarmate de scholingsgraad van de ouderen toeneemt. Terwijl 16 procent van de ouderen zonder afgeronde opleiding minstens 3 keer per jaar deelneemt aan culturele activiteiten, stijgt dit tot 68 procent bij ouderen met een universitair diploma. Zoals de onderzoekers terecht stellen, zullen in de toekomst vermoedelijk steeds meer senioren aan cultuur deelnemen omdat ze het ook van jongs af aan hebben meegekregen en dat ook in hun opleiding een stukje hebben opgebouwd. Jong geleerd is oud gedaan. Ik denk dat die uitspraak hier op zijn plaats is. De onderzoekers geven ook aan dat de participatie van ouderen een heel complex onderwerp is. Men kan daar geen eenduidig antwoord op geven en ook geen eenduidige verklaring.

Dat brengt me bij de drempels, waarover ook heel wat vragen zijn gesteld. Vlaanderen heeft een heel rijk en divers cultuuraanbod. Dat is heel goed. De realisatie van het decreet op het lokaal cultuurbeleid heeft ervoor gezorgd dat er een heel sterke lokale inbedding is. Steeds meer gemeenten beschikken over een goedgekeurd cultuurbeleidsplan en zijn betrokken bij een erfgoedconvenant. Bijna elke Vlaamse gemeente beschikt over een openbare bibliotheek. De amateurkunstensector bloeit: een derde van de Vlamingen beoefent minstens één creatieve hobby. Het verenigingsleven, het theater- en het muziekaanbod zijn zeer goed verspreid. Het aanbod van de cultuurcentra en van erkende musea zit in de lift. Dertien regionale volkshogescholen – laten we die ook niet vergeten – zorgen voor een gespreid vormingsaanbod binnen hun regio's.

Een sector die het minder goed doet in de spreiding, is die van de dans. Het dansaanbod zit vooral geconcentreerd in de grote steden. Laten we niet vergeten dat de uitbouw van dit netwerk van zowel openbare voorzieningen als gesubsidieerde kunstinstellingen en allerhande cultuurorganisaties vrij uniek is in de internationale context. Ik denk dat we daar koploper zijn in Vlaanderen.

Toch blijven er nog een aantal blinde vlekken. Dat moeten we allemaal toegeven. Ik heb ook al in mijn beleidsnota aangegeven die te willen aanpakken. Wil dat zeggen dat we in elke gemeente een groot cultuurcentrum gaan bouwen? Ik denk niet dat dit de bedoeling is. Het is hier al gezegd. Er zijn plekken waar men ook cultuur kan aanbieden, zonder dat er speciaal een cultuurtempel wordt gebouwd. Het zal juist de bedoeling zijn dat daarvoor de bestaande infrastructuur gebruikt wordt en dat daar ook aan cultuurbeleving wordt gedaan. Dat kan gaan om scholen, dienstencentra, een sportcentrum waar men ook eens op een avond culturele activiteiten kan aanbieden. Er kan ook nog meer samengewerkt worden tussen verschillende gemeenten.

Het onderzoek toont aan dat de ouderen die wel participeren, een ruime culturele interesse hebben. Toch blijft er een aanzienlijke groep die aangeeft niet geïnteresseerd te zijn. Daar rijst de vraag of onbekend onbemind is. Is het aanbod niet goed of beschikt men niet over de competentie? Hier komen we tot de discussie die we altijd hebben. Moeten we het aanbod gaan aanpassen om meer mensen te bereiken en moet dat dwangmatig gebeuren of moeten we vooral inzetten op het vergroten van de competentie van mensen? Volgens mij is het een en-enverhaal. Men kan het aanbod niet alleen heel vlak en toegankelijk voor iedereen gaan maken, want dat zou de diversiteit en het hoogstaande niveau van het aanbod naar beneden

halen en dat kan niet de bedoeling zijn. Men kan er wel voor zorgen dat ook het moeilijker aanbod voor mensen meer toegankelijk is omdat ze ook de achtergrond hebben. Zo kunnen ze met iemand meegaan die hun wat uitleg geeft of ze kunnen op voorhand uitleg krijgen. Ze kunnen een algemene opleiding of scholing krijgen en hun competentie op het vlak van cultuurbeleving vergroten. Daarnaast moet men aandacht blijven besteden aan een ruim aanbod om iedere bevolkingsgroep te bereiken zonder daarom in te boeten op een groot gedifferentieerd aanbod.

Culturele interesse heeft veel te maken met de culturele bagage. Dat heb ik daarnet al gezegd: jong geleerd is oud gedaan. Het onderwijs speelt hier een belangrijke rol, maar ook de gezinssituatie: van kindsbeen af, vanuit het ouderlijke gezin de interesse voor cultuur meekrijgen. We mogen hier niet de denkfout maken – en daar wil ik altijd voor waarschuwen want anders zijn we verkeerd bezig – dat iedereen per se moet participeren aan cultuur. Ik vind dat een foute discussie. Iedereen die dat wil, moet kunnen participeren en we moeten de mensen er ook wel zin in doen krijgen, maar mensen dwangmatig naar een culturele activiteit sturen omdat ze dan toch maar geparticipeerd hebben aan een culturele activiteit, lijkt me absoluut geen goede zaak. Ik zie het meer op een andere vrijblijvender manier. Er moeten wel stimulansen zijn, maar zeker niet dwangmatig iedereen laten participeren.

Misschien kan ik daar één uitzondering op maken. In één sector moet er wel een verplichting zijn om deel te nemen, en dat is in het onderwijs. Kinderen moet men via het onderwijs verplichten om mee naar bijvoorbeeld theatervoorstellingen of dansvoorstellingen te gaan. Sporten is ook verplicht op school. Op die manier kunnen de kinderen later zelf de keuze maken of ze ermee willen voortgaan. Senioren dwangmatig naar voorstellingen sturen, lijkt me geen goede zaak.

We bereiken ook sommige doelgroepen van senioren niet. Ik denk bijvoorbeeld aan senioren met een etnisch-diverse achtergrond of senioren die in armoede leven. Daar moet voldoende aandacht naar uitgaan vanuit het beleid. De drempels zijn heel hoog. We moeten nagaan hoe we dat probleem kunnen aanpakken. Er zijn verschillende denksporen en ook ervaringen uit het verleden die ons daarbij kunnen helpen. Enkel de financiële drempel weghalen, is voor deze specifieke doelgroep niet de oplossing. Er is ook begeleiding nodig. Men moet met iemand kunnen meegaan, het moet wat gestuurd worden en er moet gerichte informatie zijn.

Ik zie een belangrijke taak voor het sociaal-cultureel verenigingsleven en de sector van de amateurkunsten weggelegd. Het is al door de professor gezegd, en ook door leden van de commissie aangehaald: sociaal-culturele verenigingen bereiken deze mensen dikwijls wel. Via groepsactiviteiten kunnen senioren, mensen met een etnisch-diverse achtergrond of senioren die in armoede leven, warm worden gemaakt en meegetrokken om naar activiteiten te gaan waar ze anders nooit zouden komen. We moeten dus werken vanuit het verenigingsleven om mensen mee te krijgen.

Wat de maatregelen betreft die genomen kunnen worden om de cultuurparticipatie van ouderen te bevorderen, heb ik er al sommige aangehaald. Ik wil eerst en vooral stellen dat er momenteel al heel wat gebeurt op het vlak van cultuurparticipatie van ouderen. In vele gemeenten worden waardevolle initiatieven genomen, ook vanuit de privésector. Ik weet dat er speciale voorstellingen zoals matinees worden gegeven. Zo begint het Kaaitheater ook een uur vroeger zodat de mensen er gemakkelijker met het openbaar vervoer kunnen geraken. Dat zorgt er mee voor dat ook ouderen en senioren worden bereikt.

Het huidige Vlaams cultuurbeleid is een tweesporenbeleid. Via de sectorale decreten richt het zich op het creëren van een aanbod voor een zo breed en ruim mogelijk publiek. Zo worden in het kader van het decreet Sociaal-Cultureel Werk voor Volwassenen landelijke verenigingen gesubsidieerd. Niet alleen de seniorenverenigingen tellen ouderen onder hun leden, maar ook andere verenigingen zoals de cultuurfondsen, vrouwenverenigingen en zo meer.

Uit eerder onderzoek is gebleken dat het lidmaatschap van sociaal-culturele verenigingen nauw verbonden is met cultuurparticipatie. Ik ben dan ook verheugd vast te stellen dat het nieuwe onderzoek dit bevestigt. In de jaren negentig werd over de ontmoetingsfunctie van de sociaal-culturele verenigingen nogal smalend gesproken en hun subsidiëring werd meer dan eens in vraag gesteld. Ik ben blij dat deze fase voorbij is. Nu stellen we vast dat dezelfde verenigingen een belangrijke brugfunctie vervullen naar cultuurparticipatie.

Eenzelfde relatie wordt vastgesteld bij het lidmaatschap van een amateurkunstenorganisatie. Maar ook hier blijkt de participatie van ouderen aanzienlijk lager dan die van de overige leeftijdsgroepen. Recent onderzoek binnen de amateurkunstensector onder leiding van de professoren Elchardus van de VUB en Lievens van de UGent heeft aangetoond dat naarmate men ouder wordt, men minder vaak een of andere vorm van amateurkunst beoefent.

Interessant om weten is ook dat bij de twee jongste leeftijdsgroepen, 14 tot 17 jaar en 18 tot 35 jaar nog geen 20 procent aangeeft nooit amateurkunst te hebben beoefend, terwijl dit bij de groep van 65-plussers ruim 40 procent is. Ook dit onderzoek wijst er dus op dat de verschillen tussen jongeren en ouderen niet alleen een leeftijdseffect zijn, maar dat er een cohorteneffect meespeelt, of kuddegeest. Dit gegeven noopt het beleid tot tijdelijke maatregelen voor de huidige generatie ouderen die voor de volgende generatie waarschijnlijk minder relevant zullen zijn. Het lijkt me logisch dat we het beleid zullen moeten bijsturen. Dat is niet alleen zo voor het cultuurbeleid. Ik merk dat de rusthuizen ook moeten nadenken over de wijze waarop ze de nieuwe golf van senioren moeten behandelen. Cultuur zal daar ook wel deel van uitmaken.

Het Participatiedecreet van 2008 wil op vele manieren een nieuwe hefboom voor gemeenschapsvorming zijn door zowel het brede publiek van allerlei cultuurvormen te laten proeven als, meer gericht, kansengroepen te betrekken bij cultuur. In mijn beleidsnota heb ik de belangrijke beleidsdoelstelling van cultuurparticipatie centraal gesteld. Het wegwerken van participatiedrempels is daarbij een van de stappen. Door een combinatie van structurele ondersteuningsmaatregelen zoals de aandacht voor een aantal kansengroepen of de verankering van specifieke en sectoroverschrijdende participatie-instellingen en de creatie van een subsidiekader voor vernieuwing rond participatie, probeert het Participatiedecreet een aantal instrumenten aan te reiken om de drempels weg te werken. Ik leg daarbij de nadruk op het steeds zoeken naar nieuwe manieren. Dat is belangrijk.

Ik haal ook de taak aan van CultuurNet Vlaanderen om het ruime cultuuraanbod via de website Uit in Vlaanderen aan de bevolking bekend te maken. We moeten de groep van 60- tot 70-jarigen trachten te bereiken. Ook vele senioren zitten al op het internet, de groep ervoor heeft de digitale trein wat gemist.

Ik verwijs ook naar Dēmos, die zorgt voor een verdieping en vernieuwing van de cultuurparticipatie via de ondersteuning van particuliere sociaal-artistieke en cultuurparticipatieprojecten voor specifieke kansengroepen en lokale besturen bij de opmaak van een afsprakennota vrijetijdsparticipatie. Daarin zitten ook heel wat sleutels om een aantal maatregelen te nemen, om de drempels die uit het onderzoek blijken, aan te pakken. Het decreet voorziet eveneens in een basis voor het bestaande systeem van culturele manifestaties, dat zich ook richt tot bijzondere doelgroepen, zoals de bewoners van rust- en verzorgingsinstellingen. Dat aanbod kent een groot succes en voorziet in een cultuuraanbod voor ouderen die in die instellingen verblijven. Dat werd daarnet ook al aangehaald.

Collega's, ik zal in het kader van de evaluatie van het Participatiedecreet, dat dit jaar wordt opgestart en waarvan ik hoop dat we volgend jaar de resultaten kennen, aan mijn administratie de opdracht geven om de participatie van ouderen in de projecten kansengroepen voor de jaren 2008, 2009 en 2010 in kaart te brengen, zodat we daar meer zicht op hebben. Uit die evaluatie moet blijken of ouderen specifiek als doelgroep moeten worden opgenomen. Ik heb in het begin al gezegd dat men pas aan de hand van gegevens een goed beleid kan uitwerken.

Ik wens ook niet vooruit te lopen op de bevindingen van die evaluatie, ook van Dēmos, die deze projecten begeleidt. Het is de bedoeling dat Dēmos een aantal goede praktijken selecteert en ze voorlegt aan andere besturen. We moeten niet telkens opnieuw het warm water uitvinden.

Mijnheer Caron, ik ben blij dat mijn suggesties naar aanleiding van de studiedag in de smaak vallen. Ik denk aan mijn voorstel in verband met de duotickets voor kleinkinderen en senioren. Ik merk dat kleinkinderen senioren meetrekken naar culturele activiteiten en dat we op die manier de beide doelgroepen kunnen bereiken. We gaan na hoe het beleid daarmee moet omgaan. We moeten daar zeker mee verder gaan.

Ik zal overleg plegen met de betrokkenen – de seniorenraden en uiteraard de Vlaamse Ouderenraad – bij het specifieke beleid rond senioren en cultuur. Het Cultuurforum is opgestart, met een atelier rond participatie. Ook zij zullen de resultaten van de studie meenemen. We hopen in juni een aantal concrete maatregelen, ook die waarvan het veld aan de basis ligt, mee te nemen. De studie zal zeker een belangrijk element zijn.

Tijdens de discussie met professor Verté werden een aantal heel specifieke zaken aangehaald, zoals de interesse van de senioren om naar de film te gaan. Het ging dan over drempels, zoals de afstand, de grootschaligheid. Mevrouw Idrissi, het is voor het beleid onhoudbaar om elke dorpsbioscoop te behouden. Waar ik wel in geloof, is het tonen van films in de cultuurcentra of in andere zalen in de gemeente. Op die manier kan men die mensen bereiken. Er kan dan gezorgd worden voor gezamenlijk vervoer. Dat lukt en werkt.

Mijnheer Verstreken, u had het over de financiële drempel. Een optreden kost geld. Dat klopt. Dan gaat het natuurlijk over de discussie in verband met de uitkoopsommen en de cultuurcentra die daarmee worstelen. We zetten al een aantal projecten op. Bij andere vragen om uitleg heb ik daar al naar verwezen. Het gaat om een soort circuit dat we willen uitwerken in de verschillende cultuurcentra. Die betaalbaarheid blijft echter een probleem. De meer populaire genres vragen soms meer geld. Het is niet altijd betaalbaar om dat in iedere dorpskern te brengen.

In mijn inleiding heb ik aangehaald dat wat men thuis doet rond cultuur niet meegenomen wordt. Ik geloof heel sterk in de nieuwe groep van senioren die eraan komt. De oudere senioren vallen daar niet onder. Er komt echter een groep aan die heel actief is op het internet en via die weg geprikkeld kan worden om nog meer aan cultuur te doen. We moeten daarop inzetten met maatregelen op maat van de senioren. Misschien moet er gezorgd worden voor een koppeling van bijvoorbeeld CultuurNet met SeniorenNet. We moeten creatiever zijn om de senioren te bereiken. Momenteel wordt er ook geëxperimenteerd met een soort senioren-tv. Misschien moeten we de cultuur daar ook meer bij betrekken.

De voorzitter: De heer Dehandschutter heeft het woord.

De heer Lieven Dehandschutter: Minister, ik dank u voor uw zeer uitgebreid en hoopvol antwoord. De nabijheid blijkt toch een sleutelfactor te zijn. Daarbij moet ook een fijnmazig net worden gerealiseerd. Daarvoor is de notie kleinschaligheid zeer belangrijk. Collega's hadden het tijdens de discussie daarnet over de gezellige namiddagen met 500 of 600 man. Of dat nu gebeurt met 150 of met 500 man, dat blijft even gezellig. Alleen zijn de behoeften inzake de infrastructuur niet dezelfde. Een zaaltje voor 150 man is makkelijker te vinden dan een voor 500 of 600 man.

Een tweede beschouwing gaat over de combinatie en het doorbreken van muren. De suggestie grootouder-kleinkind is goed, zoals ook de formule van een culturele activiteit die voorafgegaan of gevolgd wordt door een sociale activiteit, in de sfeer van de horeca.

Een derde sleutelbegrip is creativiteit en het doorbreken van dwarsverbindingen op een manier waarbij de betrokkenheid van de doelgroep zelf op een niet-betuttelende wijze wordt

gerealiseerd. Minister, dan zal na de grote winterslaap hopelijk het grote voorjaarsontwaken volgen.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Professor Verté had het eigenlijk over de winterslaap van het sociaal-cultureel volwassenenwerk dat te weinig doet om bepaalde doelgroepen, zoals senioren of kansarmen, te bereiken. Zijn suggestie is om daar meer aandacht aan te schenken. Ik denk dat de interesse vanuit het sociaal-cultureel verenigingsleven er is en dat er heel wat initiatieven bestaan. We moeten eens kijken of men voldoende is voorbereid op de grote golf van senioren die eraan komt en dat men daarop inspeelt. Dat gebeurt nu al. Dat zal de uitdaging zijn voor de toekomst.

De voorzitter: Hij gaf zelf te kennen dat het voor de sector zelf was. Hij veegde letterlijk voor eigen deur.

De heer Verstreken heeft het woord.

De heer Johan Verstreken: Minister, dank u voor de uiteenzetting, waarin heel wat hoopvolle dingen naar voren werden gebracht die verder kunnen worden opgevolgd.

Het is inderdaad een en-enverhaal. Je hebt de kleine zaaltjes nodig voor 100, 120, 150 personen. Maar in centrumsteden heb je ook grotere zalen nodig. Ik spreek puur uit ervaring. Een bepaalde activiteit begon met 100 personen, op een bepaald moment waren dat 300 personen, later 500. Als je wil, kan je in centrumsteden zelfs tot 1000, 2000, 3000 en 5000 personen gaan. Dat is overdreven, dat is massaproductie, maar het is een en-enverhaal. Ik ben absoluut gefcharmeerd door de hele kleintjes in de wijken en ik sta daar volledig achter.

We moeten ook kijken naar de betaalbaarheid van de zalen. Zeker in centrumsteden haalt de commercie steeds meer de bovenhand en kunnen kleine sociaal-culturele verenigingen niet meer aan betaalbare prijzen ergens binnen. Die centrumsteden hebben ook regioverplichtingen en gaan verder dan hun eigen stad. Dan moeten die ook aan betaalbare prijzen activiteiten voor die sociaal-culturele verenigingen kunnen organiseren. Men moet dan uitwijken naar bijvoorbeeld de sporthal van een school, waar de akoestiek rotslecht is. Betaalbare zaken zijn heel moeilijk te vinden. Je kunt iets groots organiseren om het betaalbaar te houden, want hoe meer volk, hoe goedkoper het wordt. Voor alle duidelijkheid: ik ben een groot voorstander van de kleine activiteiten. Daarnaast moet ook worden gekeken naar de betaalbaarheid voor sociaal-culturele activiteiten voor organisaties.

De voorzitter: Mevrouw Idrissi heeft het woord.

Mevrouw Yamila Idrissi: Ik wil de minister hartelijk danken voor het zeer uitgebreide antwoord. Ik blijf toch wat op mijn honger zitten. U verwijst naar het Cultuurforum 2020. Ik had begrepen dat u met het Cultuurforum 2020 de schade wilde inhalen van Vlaanderen in Actie, waar cultuur uit de boot is gevallen, en dat u via het Cultuurforum een visie wil ontwikkelen voor Vlaanderen. Ik vind dat een goede piste maar ik vrees dat het toch heel kort dag is. Het is een heel belangrijk thema om een visie te ontwikkelen over hoe je in de toekomst moet omgaan met de grote instroom van senioren ten aanzien van cultuur. Het is de bedoeling om tegen juni al een rapport klaar te hebben. Ik weet niet of men al specifiek de opdracht heeft gegeven in verband met ouderenparticipatie. Die werkgroep heeft ook vele andere opdrachten en daarom denk ik dat er weinig tijd voor is. Als je een degelijke langetermijnvisie wil uitbouwen over dat thema, dan moet je daar een moment voor creëren waarbij meer diepgang mogelijk is.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

De heer Bart Caron: Ik wil nog ingaan op het facet van de infrastructuur vanuit het aanknopingspunt van de nabijheid. Ik ben ervaringsdeskundige als cultuurfunctionaris van een van de kleinste culturele centra in Vlaanderen en wil vanuit die ervaring twee bedenkingen maken. Het is ongetwijfeld waar dat de nabijheid een rol speelt in de

participatie. Dat is ook uitdrukkelijk zo voor kinderen. We moeten opletten voor een separate benadering van leeftijdsgroepen. Dat heeft sinds 1970 geresulteerd in een bouw golf van infrastructuur in Vlaanderen. De culturele infrastructuur is de afgelopen 40 jaar immens toegenomen. Het is merkwaardig dat we dan een discussie krijgen over nabijheid als factor.

Ik wil ervoor pleiten om dat verhaal niet snel te vertalen in een nieuwe infrastructuurgolf. We hebben al heel veel steden en gemeenten die naast een centrale infrastructuur ook in wijken en buurten aangepaste, al dan niet beperkte, infrastructuur hebben. Ik pleit ook voor creativiteit om de bestaande infrastructuur te maximaliseren in gebruik. Ik zou liever hebben dat er geld gaat naar de werking. Ik kom daar nog op terug. We hebben scholen, kerken, kloosters en woonzorgcentra. Het is niet enkel de perfecte theateraccommodatie die voor een geslaagde namiddag, avond, voorstelling instaat. Ik pleit voor het opengooien van concepten. We hebben veel infrastructuur, we moeten die maximaliseren. Het is mijn ervaring dat men niet alleen infrastructuur nodig heeft, maar ook een bereikbaar aanbod. Professor Verté zegt dat het sociaal-cultureel werk in een winterslaap dreigt te sukkelen. Dat toont aan dat er een aanbodprobleem is. Maar waar moet het aanbod vandaan komen? Er moeten bruggen komen tussen de cultuurcentra. Er moet meer extra muros worden georganiseerd. Men zou in wijken en buurten activiteiten moeten organiseren voor senioren. Ik zou heel graag een brug bouwen naar sectorale bureaus zoals de dienstencentra voor senioren. We hebben er steeds meer, het begint een apart circuit te worden. Ze zijn natuurlijk zeer zinvol. Ik zou graag bruggen zien tussen culturele centra, dienstencentra en zelfs tussen ouderenvoorzieningen.

In Vlaanderen hebben alle gesubsidieerde ouderenvoorzieningen een culturele animator. Dat werd vastgelegd in de regelgeving. Dat zijn, geloof ik, geregulariseerde DAC'ers of gesco's die door de Witte Woede in het decreet terechtgekomen zijn. Die zitten elk op hun eilandje. Ze realiseren zeer goede zaken, maar allemaal apart. Met creativiteit inzake aanbod en infrastructuur kunnen we veel bereiken zonder dat het een fortuin moet kosten. De verkokering vormt in Vlaanderen vaak een groot probleem.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Dit is vooral een lokale zaak. Dit moet lokaal worden aangepakt, maar Vlaanderen moet het ondersteunen.

Mijnheer Caron, ik wil inderdaad niet zomaar blijven investeren in bakstenen. We hebben heel wat infrastructuur, we moeten ervoor zorgen dat die flexibel wordt ingezet. Ik heb al voorbeelden gegeven. Sporthallen zijn misschien niet ideaal qua akoestiek, maar film kan in een cultuurcentrum worden getoond. We moeten inderdaad meer creatief zijn.

Het is goed dat er een cultureel aanbod komt in de dienstencentra. Maar wie A zegt, moet B zeggen. Men verwijt de sociaal-culturele verenigingen dat ze een beetje in een winterslaap zitten, en intussen beconcurreren ze elkaar. De ene vereniging biedt een activiteit aan tegen betaling omdat ze anders financieel niet rond komt, en het dienstencentrum biedt hetzelfde gratis aan. Dat is geen gezonde concurrentie. We moeten de dienstencentra openstellen voor de sociaal-culturele verenigingen zodat die daar hun aanbod kunnen doen. We moeten daar ruimer en opener in zijn. We moeten niet naast elkaar hetzelfde aanbieden. Het is niet de bedoeling om elkaar te beconcurreren.

Mevrouw Idrissi, u zegt dat het kort dag is voor het forum. Dat forum is natuurlijk niet het einde. Het is een mijlpaal, een aanzet. Het spreekt voor zich dat daar nog verder onderzoek naar moet gebeuren. Dat moet telkens worden geëvalueerd en eventueel bijgestuurd.

Ik heb in mijn inleiding gezegd dat de drempels naar participatie gelden voor verschillende categorieën. De heer Caron heeft het aangehaald, de financiële drempel geldt ook voor jongeren, en ook de bereikbaarheid, de mobiliteit, het onveiligheidsgevoel. Ik geloof dat we daar een lijn kunnen in trekken, dat geldt niet alleen voor senioren. We moeten niet te eenzijdig voor die doelgroepen gaan werken. We moeten oog hebben voor specifieke noden, maar te gericht gaan werken is niet mijn ambitie.

Ik geloof sterk in de goede praktijken. Als lokale besturen een goed project of instrument introduceren, moeten we dat uitdragen. Dan moeten we zeggen: kijk eens naar Sint-Niklaas, men kan dat ook toepassen in Lokeren of Oostende. Ik geef maar een voorbeeld. Op die manier kunnen we veel doen en veel leren.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

■